

De heerlijkheid van de olielamp

Ouderen onder ons herinneren zich nog de ouderwetse olielamp. Neen, niet meer de oude met raapolie gevulde en gevoede tuitlamp, die tegen het einde van de week, wanneer de voorraad bijna was opgebrand, en nieuwe olie nog niet kon worden ingekocht, bij kleine huizen onder lage daken placht voorover te hangen. Maar toch wel de nadien gekomen petroleumlamp, die op haar beurt door de gaslamp en elektrische verlichting vervangen werd. Tot grote blijdschap van de huisvrouwen: wéér zoveel werk de deur uit!

Ik heb een oude doctor philosophiae et litterarum de lof van die oude olielampen nog horen zingen: dat zachte licht van de olielamp was zo wondergoed voor de ogen. En de oude heer vertelde hoe ook Hildebrandt, toen de Utrechtse hoogleraar Nicolaas Beets, het nieuwe licht niet slechts met woorden, maar ook met de daad had versmaad. Deze had eens voor het Groningse Studentencorps een lezing gehouden. Dies was verlichting van het spreekgestoelte nodig geweest. Want in die dagen lazen de lezers hun lezing nog. Dat: „een lezing lezen” is in dit geval geen Hebraïsme, maar de preciese Nederlandse omschrijving van wat er gebeurde. Lezingen werden gelezen. Winterlezingen met een spreker, die een lezing hield „alles uit 't heufd” waren onbekend. Gelijk trouwens ook vandaag zulke lezingen geen eigenlijk gezegde lezingen zijn. Welnu — Beets, die zijn preken las, las des te meer zijn lezingen. Daarom moest het spreekgestoelte ook in Groningen verlicht zijn. Maar de gaslamp werd die avond niet ontstoken. Naast het leesbordje stond een petroleumlamp. Met witte kap. Op verzoek van de spreker: dat zachte licht was zo wondergoed voor de ogen.

Die olielampen hadden voordelen!

Wanneer ergens in een huis de lamp uitging — bijvoorbeeld omdat ze in een huiselijke twist werd stukgeslagen — dan brandden toch bij alle burens de lampen door. Geen macht ter wereld was in staat om alle huizen, heel een dorp, een ganse streek, een stad in donker te zetten. Dat kon later. Een greep in de gasfabriek, één overschakeling in de elektrische centrale — en het is gebeurd. Een storing aan de buitenleiding, één kortsluiting in de centrale — en de ramp is geschied.

Ik moet de laatste tijd daar vaak aan denken.

Dat de Here Jezus Christus het zo schoon heeft ingericht in Zijn kerk. Hij plaatste in deze wereld in vele steden, in vele dorpen losse kandelaars. Een vol getal. Verspreid over de gehele wereld. Een kandelaar in Efeze. Een in Smyrna. Een in Pergamus. Een in Thyatira. Een in Sardes. Een in Filadelfia. Een in Laodicea. In elke gemeente één kandelaar. Een gemeenschappelijke leiding op aarde is er niet. Een aardse centrale ontbreekt. Geen macht op aarde is in staat al die kandelaars tegelijk te doven: „Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in een zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid in de gehele wereld.”

Helaas — men heeft wéér aardse centrales gesticht. De pauselijke stoel, een synodaal bestuur, een met macht over de gemeente beklede meerdere vergadering. En met één greep zetten deze instanties al hun onderhorigen in de donker....

De Here heeft het óók in de kerk zo heerlijk gedaan. En zo kan het gebeuren, dat Hij de éne gemeente zet in dat zachte licht, zo wondergoed voor de ogen; dat hij de andere gemeente bedreigt haar kandelaar te zullen wegnemen; dat Hij een derde gemeente priist om haar trouw.

Zullen we bevreesd blijven voor aardse centrales?

En niet wijzer zijn dan de Here?

En niet — door het anders te doen — de oordelen over Laodicea verslepen naar Thyatira?

En — dit tot slot — de moraal van deze beeldspraak niet vernietigen door het derde-van-vergelijking over het hoofd te zien? D. E. C.

Laten we liever het kind bij zijn naam noemen.

Die naam is: WEDERKEER.

WEDERKEER tot de basis, door de gebonden kerken verlaten: de drie Formulieren van Enigheid en de aangenomen Kerkorde.

P. D.

Is voor de gebonden kerken „her-eniging” primair?

Volgens 't geen we hierboven schreven moet het antwoord op de vraag, of voor de gebonden kerken her-eniging primair is, bevestigend luiden.

De hoofdzak is voor de gebonden kerken niet, of ze in de toekomst weer met de vrijgemaakte kerken zullen samenleven.

Er is iets anders dat vóórgaat, en geschieden moet, ook al zou er geen enkele vrijgemaakte kerk zijn overgebleven.

Dat andere is: bekering, en daarom wederkeer tot de helaas verlaten grondslag.

Als in een bepaalde gemeenschap, neem maar het huwelijk, de een zwaar zondigde tegen de ander en de man de vrouw mishandelde en wegjoeg, dan is niet het eerste waarvan hart en mond van die man daarna vol moeten zijn: hereniging, maar dan is allereerste eis: bekering. En al zou de vrouw inmiddels sterfen, zodat hereniging hier beneden uitgesloten was, daarmee was die man niet vrij. Hij zou nooit mogen zeggen: Ik ben van alles af. De bekerings-eis zou blijven.

Wat zou er aanvankelijk niet gewonnen zijn, indien in de gebonden kerken de roep om „hereniging” eerst eens zweeg, en bekering openbaar werd. Daarin, dat men terugkeerde tot hetgeen men te onzaliger ure prijs gaf en verliet.

WEDERKEER, als teken van bekering, gaat vóór alle „herenigings”-poging.

P. D.

We moeten toch vergevengszind zijn?

't Gebeurt dat iemand, die weigert wat niet in een hoek geschied is: de loscheuring van de Gereformeerde Kerken plus de schuldigverklaring (in de hoogste kerkelijke graad) van hen die genade ontvingen, getrouwd te zijn, nu maar in een hoek, in een onder-onse, in 't gelijk te breien — te horen krijgt: nu ja, maar U moet toch vergevengszind zijn?

Aan dit zeggen ligt een gedachte ten grondslag, die ik zou willen kwalificeren als: hinderlijk misverstand. Want hier wordt de hele zaak neergehaald tot het niveau van persoonlijke krenking, belediging van de ene mens door de andere. Ik ken echter geen vrijgemaakte die in dit verband, naar onze Belijdenis, niet het oprechte voor-nemen heeft, zijn naaste van harte te vergeven. Doch daarover loopt de kwestie helemaal niet. Die ligt zó: tussen de vrijgemaakte en gebonden kerken zijn in geding valse leeruitspraken en valse wetten — wil men die nu wegdoen en opheffen, ja dan neen? Wat heeft vergevengszindheid hiermee te maken?

Om dit wat scherper te doen gevoelen: mag men tot de leden onzer kerken, die weigeren met de Roomsse te komen tot „samenspreking” zeggen: maar U moet toch vergevengszind zijn? Dwaasheid. Wat ons tot zulk een „samenspreking” met Rome in de weg staat, is de handhaving van een valse leer en van valse wetten.

Daar heb ik U, zegt de ander, want er is een heel groot onderscheid tussen Rome en de gebonden kerken. Inderdaad, Niemand die 't betwijfelt. In één zaak echter komen ze tot hiertoe overeen: in de weigering, weg te doen wat Gods Woord evident weersprekt.

En ook staan ze, wat één bepaald punt betreft, vlak bij elkaar. De synode heeft gezegd: als ge mijn „Goddelijke waarheid” verwerpt, zijt ge een revolutionnaire. Want ge verwerpt mijn gezag. De paus zegt precies hetzelfde. Alle afwijking van de leer is opstand tegen de paus.

Wat moet ik hier met mijn vergevengszindheid beginnen?

P. D.

onderhavige geval 't eerst bezigde, is moeilijk uit te maken; best mogelijk dat hij of anderen die het overnamen er niet de minste verkeerde bedoeling mee had(den); maar ik hoop dat het woord, doorzien, in onze kringen niet meer gebezigd wordt voor een eventueel (ook door ons gehoopt) toekomstig samengaan en samenleven met de gebonden kerken.

Immers, wat zegt dat woord: hereniging?

Niets minder, maar ook niets meer dan dit: Eens waren we één. Nu niet meer, want we zijn uit elkaar gegaan, gescheiden. We moeten weer één zien te worden.

Volkomen „neutraal” dus. Een volstrekt „onzijdig” woord. Is daar bezwaar tegen?

Ongetwijfeld. Want dit mooie „neutrale” woord helpt de feiten verdoezelen. Immers, we zijn niet om enig geschil „uit elkaar gegaan” en „gescheiden”. Het nuchtere feit is: de Gereformeerde kerken waren samengekomen op de grondslag van de Belijdenis; de synode is van die grondslag afgegaan door het leggen van een nieuwe basis: niet drie, maar vier Formulieren van Enigheid, waarvan het vierde Formulier met de andere in strijd is; toen heeft de synode, door intimidatie eerst, door camouflagepogingen daarna, de kerken verlokend en verleidend om zich met haar op die nieuwe basis te stellen, wat haar ten dele gelukte, terwijl zij de ambtsdragers, die op het oude fundament bleven staan, en haar dit berichtten, verklaarde openbare grove zondaars te zijn, de hoogste kerkelijke straffen waardig. Zo hebben dan de gebonden kerken met de Gereformeerde Kerken gebroken. En bovendien heeft de synode de hiërarchie ingevoerd, waarvan Prof. Rutgers eens schreef, handelend over de aanvaarding der kerkorde in 1571 (waaronder de Gereformeerde Kerken nog steeds leven): „Niet, alsof door die eerste Kerkordening één enkele groote Landskerk was in het leven geroepen, waarin alle plaatselijke Kerken zich als het ware opgelost hebben, waaraan zij hare leden zouden hebben overgedragen, en waarover de Synode als een algemeen bestuurscollege nu eene eigene macht zou ontvangen hebben. Dat zou volkomen in strijd zijn geweest met de straks aangehaalde beginselen der belijdenis; en van die belijdenis kon in dit geval nog zooveel te minder worden afgeweken, OM DAT DE RECHTMATIGHEID VAN DE GANSCH REFORMATIE, EN DUS HET BESTAANSRECHT ZELF DER GEREFORMEERDE KERKEN, MET DE HANDHAVING OF VERLOOCHENING DIER BEGINSELEN STOND OF VIEL”.

Hier is nu geen enkel woord Frans bij: kerken, die misschien nog heel druk praten over haar „vrijheid en zelfstandigheid”, maar zich onderwerpen aan een synode als aan een bestuurscollege met eigen macht, hebben het recht verloren, zich Gereformeerde kerken te noemen, eenvoudig omdat ze 't niet meer zijn. Hoe vaster men nu het woord „her-eniging” er in hamert, des te dieper zal de gedachte post vatten, dat het toch eigenlijk maar gaat om de „eenheid”. 't Gevaar wordt dus met de dag groter, dat de „eenheid” gezien, geterd en nagestreefd wordt als een idool, als iets dat men gaat stellen boven al het andere. Men bedenke echter deze twee dingen:

NIET DOOR „EENHEID” IS DE GEHOORZAAMHEID AAN DE HERE GEWAARBORGD, maar

DOOR GEHOORZAAMHEID AAN DE HERE IS DE EENHEID GEWAARBORGD.

Eenheid?

Ook wij begeren die met heel ons hart.

Maar dan de eenheid, die gegrond is op de waarheid en het recht Gods.

Dat is in dit verband: terugkeer tot het aloude fundament der Reformatie. Terugkeer tot de Gereformeerde Kerken. Door weg te doen het vierde Formulier van Enigheid. Door grondig te verloochenen de ingevoerde kerkelijke hiërarchie.

Her-eniging?

De rechten van de (vrijgemaakte) kerken op de goederen der (plaatselijke) kerken

In een artikel „Oud Verband of Nieuw Verband” heb ik een juridische beschouwing gegeven omtrent de vraag aan welk kerkverband de goederen, tot de gezamenlijke kerken behorend, toekomen, waarbij ik tot de conclusie kwam, dat de vrijgemaakte gereformeerde kerken als voortzetting van het oude verband daarop recht hebben. Van mogelijk nog meer belang is de vraag hoe het nu rechtens staat met de goederen der plaatselijke kerken. Beantwoording van deze vraag schijnt te moeilijker, wanneer slechts een zeer klein gedeelte ener kerk zich heeft vrijgemaakt. De vrijgemaakte minderheid schijnt in zulk een geval wel alles tegen te hebben, wanneer wij letten op de door de Hoge Raad voor het Nederlands recht aanvaarde leer, dat bij ieder diepgaand meningsverschil over een geoorloofd ingrijpend besluit opoffering door de minderheid van haar aandeel in de bezittingen van de kerk het noodzakelijk gevolg is. Bij de beoordeling door de burgerlijke rechter van deze geoorloofdheid blijven, zoals reeds eerder werd vermeld (Zie „Rechtspraak en Staatsneutraliteit”), redenen van geloof

en waarheid buiten beschouwing. En is daarmee aan de minderheid de pas niet afgesneden om haar recht te krijgen?

Het antwoord op deze belangrijke vraag hangt er van af hoe de situatie rechtens is in geval gewezen kan worden, dat de vrijmaking een zich losmaken was van een — door schending van voor de kerk geldende rechtsregels — ongeoorloofd ingrijpen van het orgaan der kerk, de kerkeraad.

Duidelijkheidshalve worden de hoofdlijnen van de rechtspositie onzer kerken hier even herhaald: Het kerkverband mist rechtspersoonlijkheid, waardoor de bepalingen der Kerkenorde niet als statuten van het verband kunnen worden beschouwd, doch met de Drie Formulieren van Enigheid de statuten van elke kerk op zichzelf vormen. De kerken hebben in art. 87 K.O. statutair slechts de afspraak met elkander vastgelegd, dat ieder voor zich haar eigen statuten niet zal veranderen, doch dat zij slechts gezamenlijk dit zullen doen.

Art. 31 geeft nu de spil, waar het recht der kerk

om draait: Niet alleen gebiedt het als inhoud van de contractuele last aan de meerdere vergaderingen te handelen in overeenstemming met het Woord Gods en de artikelen der K.O., doch ook geeft het als statutaire bepaling voor de kerk de regel, dat a) een handelen in strijd daarmee voor de kerk niet geldig is, dus de kerk niet bindt, en b) dat een handelen in overeenstemming daarmee voor de kerk wél geldig is, dus de kerk wél bindt.

Een besluit van de kerkeraad in strijd met deze regel is ongeldig.

Dit ligt in het burgerlijk verenigingsrecht aldus vast: Bij niet-inachtneming van de statutaire voorschriften door een orgaan van een rechtspersoon handelt dit orgaan buiten de kring van zijn bevoegdheid en ontbreekt aan de door hem genomen besluiten rechtsgeldigheid. Zo zijn de in een onwettige vergadering ener naamloze vennootschap genomen beslui-